International Organisation for Economic and Social Development through Cooperation
www.fidesco.org

Marco van Zwetselaar, Marieke Dekker en hun zes kinderen verhuisden in 2012 naar Tanzania. In de jaren sindsdien hebben ze als neuroloog en bio-informaticus bijgedragen aan betere patiëntenzorg en de ontwikkeling van de medische wetenschap in Tanzania. Financiële steun aan het "Tanzania Project" van FIDESCO maakt dit al veertien jaar mogelijk. Jouw gift maakt dat we dit werk kunnen voortzetten.

Marco van Zwetselaar, Marieke Dekker and their six children have lived in Tanzania since 2012. They work in a hospital as a neurologist and a bioinformatician. Financial support to FIDESCO's "Tanzania Project" has been indispensable for making this possible. Your continued support is much appreciated.

Juli 2026

Lieve allemaal,

Ik vind het leuk om een nieuwsbrief te vormen rond een thema. Dit doe ik al jaren en als ik er eentje heb bedacht, komen er in de loop van weken vaak anekdotes en herinneringen aan foto's boven drijven! Dit keer: straf!

Dan beginnen we maar meteen met deze foto. Twee van onze kinderartsen in opleiding staan

hier op de foto met een stokje. De rechter arts is inmiddels kinderneuroloog dankzij de opleidingsplek in Zuid-Afrika die ik voor haar regelde, maar ze is helaas nog niet terug gekomen, vanwege een beter betaalde baan in Malawi – hoe bedoel je straf … Het is de *brain drain* uit Afrika, die erg frustrerend is.

Dat stokje werd afgepakt door de kinderarts in opleiding aan de linkerkant. Een kordate vrouw met drie kinderen, die onmiddellijk ingreep toen ze het volgende zag. Er was een jongen met het syndroom van Down naar ons verwezen met de vraagstelling of er een medische behandeling was van zijn leer- en gedragsstoornis. Het antwoord ging "nee, tenzij" worden, maar zover kwam het nog niet. De moeder liep namelijk de poli op terwijl ze de jongen voortdreef met deze stok, en hem herhaaldelijk sloeg terwijl ze siste: "nitakuchapa" ("ik ga je slaan", een opmerking die we wel eens horen fluisteren als een kind op de poli niet meteen doet wat de ouders zeggen).

Haar verdediging was – en hiervoor moeten we toch ook begrip opbrengen want wij zijn niet in haar situatie – dat een stok de enige manier was om hem rustig te houden, terwijl hij in de *daladala* (busje), door het drukke busstation van Moshi en door het volle ziekenhuis moest lopen.

Het was een vertrouwde correctie, zo legde ze schouderophalend uit. Daarom had ze het stokje maar meegenomen. Tja, dat is de manier waarop het hier vaak gaat, en het was haar strategie om, vanwege precies deze reden, die jongen mee te nemen naar de poli. Maar ja, voordat je zoiets begrijpt of inziet moet er wel wat gebeuren. Het stokje afnemen was de eerste stap. Ik heb de moeder op de foto geblindeerd, zij lachte gewoon mee en de jongen was in een hoek gekropen.

Net zoals de jongen hieronder langs mijn collega Williams benen dook naar onder het bureau op onze poli, eveneens een jongen met een mentale beperking die de drukte op de poli gewoon niet aan kon. Levert wel een mooie poli op van een stoïcijnse William die met de lange rij wachtenden maar gewoon door gaat met zijn consult.

De jonge kinderartsen in opleiding vertelden de moeder dat dit zo niet kon, en de moeder probeerde zichzelf te verdedigen. Het veroorzaakte in ieder geval de nodige reuring en hilariteit.

Maar dat stokje, of de grotere varianten, zijn wel onderdeel van deze samenleving, en de opmerking hierboven hoor ik uit allerlei monden komen. Mensen van het platteland zonder ziektekostenverzekering, zoals deze moeder die voor het eerst haar zoon meenam naar de stad, maar ook hoogopgeleide ouders met een ziektekostenverzekering.

Ik ben altijd wel blij als ik het opvang, zodat ik het erover kan hebben, en ze hopelijk hun gedrag kunnen aanpassen en minder angst of vermijdingsgedrag bij hun kinderen krijgen, want in het algemeen worden deze dingen gewoon weggelachen. De dames op de foto hierboven maakten er grapjes over om de sfeer te verlichten en iedereen lachte mee- maar hoe gaat dat in al die huizen, achter de schermen? Interessante vragen. Misschien gebeurt opvoeden er toch vaak ook wel op deze manier.

Op de meeste scholen in Tanzania is lijfstraf nog normaal: dat kan variëren van een tik op de vingers wanneer een linkshandige leerling de linkerhand gebruikt, tot stokslagen bij praten voor je beurt. Leerlingen behoren zelf hun stok mee te nemen naar school, en de stok wordt mee terug naar huis gegeven als de hoofdmeester de stok te veel mee vindt buigen. Er moet dan een meer starre stok gehaald worden. Verder moeten de meisjes een bosje twijgen meenemen om het schoolplein aan te vegen, de jongens niet. Het is één van de redenen geweest waarom wij wisten dat we onze kinderen, drie meiden en drie jongens, het niet konden aandoen om naar zo'n school te gaan. Zie je ze het later al vertellen dat ze het schoolplein voor hun broers moesten aanvegen?

Ik denk er vaak aan als ik bij onderwijs geven in een groep geen enkel antwoord krijg, en sommige co-assistenten of medisch studenten met stomheid geslagen lijken. (Geslagen, inderdaad ...) Zo zijn ze op school opgeleid: vooral je gedeisd houden, en beter zwijgen dan de stok krijgen bij een fout antwoord.

Ik heb al wel eens eerder verteld over het hoger dan verwachte aantal mensen die student zijn

aan de politieacademie hier in Moshi, en die zich presenteren met functioneel neurologische klachten. Dit zijn iets vaker vrouwen dan mannen, maar "het sterke geslacht" op deze onderwijsinstelling presenteert zich ook best vaak met deze klachten terwijl die in de algemene bevolking meer voorkomen onder vrouwen dan mannen.

De tijger van onze poli, al meer dan 10 jaar een bron van vermaak voor deze kinderen die thuis weinig of geen speelgoed hebben. De meest ernstig aangedane CP patiënten liggen er tegenaan te doezelen tussen hun insulten door, de minder ernstige slepen ermee door de kamer, andere kinderen barsten soms nog wel eens in huilen uit omdat ze denken dat het dier echt is … en de allerslimsten zeggen: hee, maar er zijn geen tijgers in Afrika!

Deze klachten lijken op iets neurologisch maar zijn het niet. Ze komen voort uit psychologische stressfactoren, die er voor deze kadetten in overvloed zijn: een mannencultuur, kleinering, heimwee en korte nachten met marsen (ook leuk: om 4 uur 's nachts door onze wijk, ook leuk: een uur wakker liggen, omdat de toekomstige agenten van dit land gillend en schreeuwend langs rennen, met als doel om bewoners wakker te maken uit zelfvoldaan machtsvertoon). Blijkbaar denkt men dat zulke trainingen en tradities ze hard maken. Op onze poli zien we de keerzijde van deze medaille.

Het dieptepunt van deze kleineer-cultuur was een jonge vrouw van deze opleiding die bij ons werd opgenomen, het zal 10 jaar geleden geweest zijn. Ze had om welke reden dan ook een straf gekregen van haar, eveneens vrouwelijke, commandant. Deze liet haar ongeveer 10 minuten (probeer dat maar eens, dat is niet vol te houden) op haar hoofd staan, tot ze omviel en niet meer overeind kon komen. Aanvankelijk werd haar de huid vol gescholden, omdat men dacht dat ze niet wilde meewerken. Maar deze vrouw bleek door zo lang ondersteboven te zijn geweest een veneus hersenstaminfarct gehad te hebben: de klepjes in de aderen konden het gewoon niet aan om zo lang de zwaartekracht te moeten tegenhouden. Ze was ernstig aangedaan met een cerebellair syndroom (geen wonder dat ze niet meer overeind kon komen, ze had geen coördinatievermogen meer van romp en ledematen), spraakstoornis, dubbelzien en onvermogen tot slikken. De MRI zag er verschrikkelijk uit. Mensen van de politieacademie stonden wat schaapachtig op de gang bij haar kamer, maar niemand sprak over de verantwoordelijkheid van het gezag voor deze ramp. Ze werd na een week al meegenomen naar de plaatselijke kliniek en we hebben nooit meer iets van haar gehoord, we weten niet eens of ze nog leeft.

Een ander voorbeeld vanuit een andere grote organisatie in dit land die wapens met zich meedraagt en daarom ga ik niet zo graag in detail (want ik heb mijn verblijfsvergunning nog steeds niet, met de ontwikkelingen in dit interessante land) is de groep jonge mannen die we in ons ziekenhuis kregen van de basis 100 km hier vandaan. Ze hadden allemaal nierfalen en twee van hen zijn helaas ook overleden: ze waren gedwongen om in de heetste maand van het jaar 24 uur lang te marcheren. Hierdoor hebben ze zo veel spierweefsel afgebroken (en waarschijnlijk onvoldoende vocht tot zich mogen nemen) dat de grote eiwitten die daarvan het resultaat waren het niermembraan kapot maakten en de nieren ermee stopten. Dit proces was al enige tijd gaande voordat de mannen werden verwezen naar een ziekenhuis met een dialyseafdeling, waardoor tragisch genoeg niet ieders leven gered kon worden. En dat allemaal omdat er zonder kennis of kunde gekeken werd hoe ver men zou gaan in zo'n extreme uitoefening van een bevel.

En toch kan ik de verleiding niet weerstaan om nog een keer deze screenshot te plaatsen: de avond voor Onafhankelijkheidsdag kreeg iedereen met een Tanzaniaans telefoonnummer deze melding van de politiemacht van het land. Om informatie te krijgen of te geven (dat heet klikken) worden telefoonnummers en een website gegeven. Tijdens de Covid-19 periode bestond er een kliklijn waar mensen artsen en andere gezondheidswerkers mochten aangeven die zich kritisch uitlieten over het bewind en standpunten van de regering hier. Die lijn – een durfal collega heeft hem een keer gebeld en er werd gewoon opgenomen (“verkeerd verbonden, sorry!”) – heeft tot 2022 bestaan.

Steven (16) en Vicky (15)

Deze zomer is voor de twee overgebleven ‘kleintjes’ in Moshi eindelijk, na twee jaar binnen de landsgrenzen van Tanzania op een een sporttoernooi in Kenia na, de zomer dat ze hun grootouders weer zien, hun neefjes en nichtjes, hun broers en zussen (na 1 jaar, ook lang!) én Nederland! Dus ik ga ze niet lastigvallen met de vraag of ze hun stukjes willen schrijven. Vicky is de stad in met een hartsvriendin met wie ze vroeger in Moshi op school zat, en Steven gaat morgen naar een concert in Paradiso, kaartje zelf bij elkaar verdiend! Ze genieten met volle teugen.

Tijd dat ook de laatste van de familie motorrijles krijgt.

Steven aangekleed voor de "proms". Hij moet nog twee jaar tot zijn einddiploma, maar ter afsluiting van de middenschool is er ook een gala.

Marco

Als ik dit schrijf is het “Sabasaba”, de zevende van de zevende, een belangrijke nationale feestdag in Tanzania. Ik moest opzoeken wat op deze dag ook al weer herdacht wordt. Er zijn namelijk vrij veel nationale feestdagen. Zo hebben we over een maand ook “Nanenane”, de achtste van de achtste, een feestdag ter ere van de landbouw en boeren. In zekere zin een sigaar uit eigen doos, als je bedenkt dat naar schatting drie op de vier Tanzanianen landbouwer is. De landbouw draagt maar beperkt bij aan de economie van het land: slechts 25 tot 30% van het bruto binnenlands product is afkomstig uit de agrarische sector. Veruit de meeste gezinnen zijn *subsistence farmers*, kleine boeren die telen om eten op tafel te brengen.

Hoezeer Tanzania nog een agrarische samenleving is, blijkt wel uit het feit dat landbouw nog altijd een verplicht vak is op de lagere school.

Vanaf ongeveer hun tiende krijgen kinderen les in zowel landbouw als in huishoudelijk werk.

Vicky herenigd met haar zussen, Ida links en Doris rechts.

Maar om terug te komen op Sabasaba: op 7 juli wordt herdacht dat in 1954 de Tanganyika African National Union (TANU) werd opgericht. TANU was de politieke partij onder leiding van Julius Nyerere, die in 1961 Tanganyika zou verlossen van de Britse koloniale overheerser. Twee jaar later werd ook Zanzibar onafhankelijk, en in 1964 verenigden de twee jonge staten zich in de Verenigde Republiek van Tanzania.

Zanzibar was op dat moment al een één-partij-staat geworden, en Tanganyika werd dat kort daarna, met TANU als enige politieke partij. In 1977 fuseerde TANU met de ASP van Zanzibar tot de CCM (Chama Cha Mapinduzi, de "partij van de revolutie"), de partij die – ondanks de invoering in 1992 van een meerpartijensysteem – nog steeds alles in Tanzania bepaalt.

Het is in ieder geval deels om die reden dat er op deze Sabasaba rellen verwacht worden. De verkiezingen van vorig jaar zijn door buitenlandse waarnemers afgedaan als een wassen neus, en vooral jongeren in de grote steden worden opstandiger. Zoals een Tanzaniaanse vriend zei: "Op het platteland weet men niet beter. Iedereen is wel tevreden met wat hij heeft, en is daarvoor dankbaar naar Vadertje Staat, want niemand weet hoeveel beter het in andere landen gaat."

Op social media is opgeroepen tot protesteren, en buitenlandse Ambassades waarschuwen om demonstraties te mijden, geen foto's en video-opnames te maken, en brandstof en voedsel in te slaan. Bij de opstanden rond de "verkiezingen" van vorig jaar werden tankstations afgesloten om de mobiliteit van mensen in te perken, en gewoonlijk wordt uiteraard ook het internet-verkeer geblokkeerd.

Ik kan dit keer geen verslag doen vanuit het land zelf, want zoals Marieke schreef zijn we deze zomer met de hele familie in Nederland. Online zoeken naar informatie heeft weinig zin, want zowel buitenlandse als binnenlandse journalistiek ligt volledig aan banden, en elk beetje onwelvoeglijke informatie wordt door de overheid afgedaan als geruchten en desinformatie. Op het verspreiden daarvan staan zware straffen.

Dit is wel weer een bruggetje naar een veel lichtvoetiger onderwerp. Twee maanden geleden bracht de overheid een waarschuwing uit tegen het verspreiden van informatie over … afvallende mannelijke geslachtsdelen.

Wat was er gebeurd? In een stadje in het westen van het land was bij een man, nadat hij in een bar op zijn schouder was getikt, zijn hele "zaakje" van zijn lichaam gevallen. De man was daarop naar het politiebureau gegaan om aangifte te doen [wellicht bij "gevonden voorwerpen"? – red.]. Teneinde de feiten vast te stellen, was een agent met de man naar het ziekenhuis getogen, alwaar vastgesteld werd dat er van enig verlies geen sprake was.

Op weg naar de Wadden! Doris, Ida, Hugo, Willem en vriendin Helena op het dak van "Gromit". Onze Land Rover in Nederland is net 65 geworden, maar in betere staat dan onze "youngtimer" van 25 in Tanzania.

Kort daarna gebeurde hetzelfde bij een andere man. In diens geval arresteerde de politie zowel de dader, zijnde de man van het schouderklopje,

als de man die aangifte deed. Ook hier gaf nader onderzoek uitsluitsel.
De reden waarom er uiteindelijk een officieel politiebericht in de kranten en op social media verscheen, is dat het verschijnsel zich als een besmettelijke ziekte was gaan verspreiden. In allerlei plaatsen in de regio meldden zich mannen bij wie na een tikje op de schouder hetzelfde was gebeurd.

In zo'n geval kan je je als land dan toch wel weer gelukkig prijzen met de strenge wetten die je hebt uitgevaardigd tegen het verspreiden van geruchten en onwaarheden. De politie waarschuwde dat er zelfs op social media (vermoedelijk het voornaamste kanaal waarlangs de aandoening zich had verspreid) gesurveilleerd zou gaan worden. Ik vraag me nog wel af wat er met de gearresteerde schouderklopper is gebeurd.

Bijna allemaal naast elkaar op de veerboot - wat zijn ze groot geworden!

Tot mijn verrassing kwam ik onlangs een in Tanzania gepubliceerd kritisch rapport tegen over de toestand van de burgermaatschappij in Tanzania: *The Tanzania Civic Space Monitor 2023.* De publicatie is uitgebracht door het "Center for Strategic Litigation", een organisatie die kennelijk door middel van rechtszaken tegen verschillende onderdelen van de staat probeert om de Tanzaniaanse overheid ter verantwoording te roepen.

Het 114 pagina's tellende rapport beschrijft in acht hoofdstukken de toestand van het politieke systeem, het sociale en economische beleid, mediavrijheid en de controle over social media, de positie van het jongeren en vrouwen, het rechtssysteem, de aanpak van corruptie. Zelfs het klimaat- en milieubeleid komt aan de orde.

Familiefoto met bijna iedereen op het strand van Texel.

In veel hoofdstukken komt het thema *governance* terug, en met name het gebrek aan het afleggen van verantwoording. Zonder politieke of publieke oppositie is het makkelijk regeren.

Een term die ik nog niet eerder had gehoord, maar die heel goed uitdrukt hoe corruptie werkt, komt vaak terug in het rapport: "rent-seeking behaviour". Je zou het kunnen vertalen als "machtpacht heffen". Wat ermee wordt bedoeld is dat een ambtenaar die vanuit zijn functie zeggenschap heeft over iets wat een burger of bedrijf nodig heeft (denk aan een paspoort of bouwvergunning), datgene alleen zal verstrekken in ruil voor een betaling. Ik heb dit gezien bij collega's die uitgenodigd worden voor een congres of werkbezoek in het buitenland. Aangezien de meesten van hen geen paspoort hebben, moeten ze eerst langs de immigratiedienst. Daar zal de verantwoordelijke ambtenaar de procedure net zo lang vertragen dat het kiezen wordt tussen betalen of thuisblijven.

De eerste keer dat ik dit meemaakte was in 1990 in Kameroen. Om het land na zes maanden veldwerk te kunnen verlaten, moest ik bij de lokale vreemdelingendienst een "uitreis-stempel" halen. *"Timbre timbre!"* was een gevleugelde uitroep onder expats, je had voor alles een stempel nodig. In de visa-regels van het land stond niets over een uitreis-stempel, maar een bevriende expat, die een week eerder zou zijn vertrokken, had zijn vlucht gemist doordat de

De EEG-kamer op een rustig moment, de beer op wacht.

ambtenaar bij de paspoortcontrole hem niet wilde doorlaten zonder dit stempel in zijn paspoort. Ondanks dat er indertijd maar één internationale vlucht per week was – met Aeroflot naar Moskou – had deze vriend ervoor gekozen om geen machtpacht te betalen.

En dus gingen we later die week samen naar de vreemdelingendienst om het felbegeerde, maar vermoedelijk fictieve, stempel te bemachtigen. Het was uit de reactie van de ambtenaar duidelijk dat er niet zoiets bestond als een uitreis-stempel. Dat weerhield hem er echter niet van om ons te laten wachten tot het stempel geplaatst zou kunnen worden. Op hardhouten stoelen zaten we uren te kijken naar de zwijgende beambte die te druk was met andere zaken om ons van dienst te kunnen zijn. Toen hij eenmaal klaar was, was zijn werkdag om en vertelde hij ons dat we de volgende dag maar terug moesten komen.

Gelukkig gaf deze official gehoor aan ons verzoek om de visa's in onze paspoorten nog eens beter te bekijken. Alles bleek in orde! We kregen de paspoorten gestempeld terug, minus de biljetten van vijftig dollar die we erin gestoken hadden. Steekpenningen in de letterlijke zin van het woord.

Het is niet verwonderlijk dat in Afrikaanse landen overheidsbanen zo gewild zijn. Deels is dit vanwege de betrekkelijk grote baanzekerheid en gunstige secundaire voorwaarden, zoals pensioen en ziektekostenverzekering. Maar het is deels ook de macht, en dus potentiële pacht, die een overheidsbaan verschaft.

"Rent-seeking behaviour" is een mooie term omdat hij het daderschap op de juiste plek legt: bij degenen die hun autoriteit gebruiken voor zelfverrijking. Bij "omkopen" wijst de beschuldigende vinger naar degene die de steekpenningen overhandigt, terwijl dit persoon in talloze voorbeelden in het *Civic Space* rapport het onschuldige slachtoffer is. De term "rent-seeking" duidt ook aan hoe gewoon dit gedrag gevonden wordt: als er mensen in mijn huis willen wonen, dan is het toch *normaal* dat ik daarvoor huur vraag?

Het *Civic Space* rapport bespreekt ook de klacht van buitenlandse investeerders over het grote aantal overheidsinstanties dat "een plasje moet doen" over elke mogelijke aanvraag, en de navenante gevolgen voor kosten en doorlooptijd. Dit is niet verwonderlijk wanneer je kijkt door de bril van *rent-seeking behaviour*: iedereen wil wel een graantje meepikken. En waarom zou je *niet* al die beoordelingen willen doen? Straks ontwijkt iemand nog de regels!

Ik vrees dat zolang de norm blijft dat niet overheidsdienaren, maar burgers en bedrijven dienstbaarheid verschuldigd zijn, er weinig zal veranderen …

Jubileumboek!
Ben je geïnteresseerd in het gebundelde jubileumboek?
Stuur een emailtje naar **jubileumboek@zwets.com** en we laten je weten wat het gaat kosten!

Dankzij jullie giften aan FIDESCO kunnen wij dit blijven doen.
Een donatie o.v.v. "Tanzania" komt ons project regelrecht ten goede.
Er blijft niets aan de strijkstok hangen, behalve de druk- en verzendkosten van deze nieuwsbrief!

FIDESCO is een internationale katholieke NGO (niet-gouvernementele organisatie) die zich al meer dan 34 jaar succesvol richt op kleinschalige uitzendingen.
FIDESCO zendt vrijwilligers uit om hun professionele kwaliteiten in te zetten voor mensen die het echt nodig hebben. De uitzendingen duren één of twee jaar. Je krijgt tevoren een training en wordt tijdens de uitzending begeleid vanuit Europa.
Voor informatie bel 06 - 33 05 61 82 of stuur een e-mail naar info@fidesco.nl

FIDESCO is een ANBI. Donaties zijn fiscaal aftrekbaar.

Bijdragen kan op deze manieren:

1. Een storting op rekening NL53 ABNA 0566 0142 97 van Stichting FIDESCO Nederland in Venlo o.v.v. "Tanzania".
2. Betaling via Tikkie op *www.fidesco.nl.*

Als tegenprestatie houden wij een blog bij op www.zwets.com, en ontvang jij periodiek deze nieuwsbrief. De nieuwsbrieven die we sinds onze aankomst hebben geschreven, zijn ook op onze site te vinden.

FIDESCO